

(1867), legjelentősebb műve *A kísérleti kémia alapjai* c. könyve, melynek szervetlen kémiai része ma is hasznos információt nyújt, holott 80 éve jelent meg. „Ha ez a könyv nem magyarul, hanem egy világnyelven fródot volna, biztosra veszem, hogy a kémia történetét az egészen nagy könyvek között tartaná számon” — állapítja meg a szerző, aki a kérdés jeles szakembere.

A gyűjtemény utolsó kötetében BABICS Antal orvosprofesszor halálával és megbecsüléssel emlékezik nagy tanítómesterére ILLYÉS Gézára (1870—1951), aki európai viszonylatban is az urológiai sebészet úttörője volt. A vesevezeték röntgenábrázolásának és a vesevizsgálat új módszerének, a pyelographiának kidolgozásában elévülhetetlen érdemei vannak. Már 1900-ban Röntgen-fényképeket alkalmaz és bizmut-por javaslatával a ma is használatos rendkívül fontos vesediagnosztikai eljárás gondolatát ILLYÉS professzor vetette fel legelőször a világon. A Rókusban, majd a klinikán működő magyar sebészprofesszor urológiai iskolájába a külföldiek tanulni járnak. *Urológia* c. tankönyve (1932) ábráival, szép kiállításával, első sorban tartalmi gazdagságával a magyar orvosi irodalom standard munkája. Tanítványi kapcsolatát, a tanítómesterrel töltött negyedszázad élményanyagát szép prózai erényeket csillogtató feldolgozásával Babics professzor könyve kiemelkedik a sorozat eddigi sikeres kötetei közül és talán legjobban megvalósítja a szerkesztők elgondolását; a mai tudós tisztelgését elődeik emléke előtt.

A következő gyűjteményben a kiadói tájékoztató szerint ACSÁDY Ignác, HUZELLA Tivadar, PIKLER Gyula, SAJNOVIC Sándor és SCHAFER Károly életműve és munkássága kerül bemutatásra az Akadémiai Nyomdának a tartalomhoz illő bibliofil kiadásában.

MÓRA LÁSZLÓ

A magyar történettudomány válogatott bibliográfiája 1945—1968. Összeáll. az MTA Történettudományi Intézetének munkaközössége. Bp. 1971. 856 l. Akadémiai Kiadó.

Történettudományunk, valamennyi többi társadalomtudományt megelőzve, a felszabadulás után elsőként ismerte fel az összefoglaló bibliográfia alapvető jelentőségét a további kutatások szempontjából. Azt a szinte alig érthető, súlyos mulasztást, amely a hazai polgári tudományosság számláját ezen a területen is alaposan megterhelte, történeiszek — közvetlenül a

felszabadulás utáni években — két nagy bibliográfiai szintézissel igyekeztek pótolni: az azóta közismert kézikönyvekké váló „*I. Tóth*”-tal és a „*Kosáry*”-val. Bár a két összeállítás két különböző bibliográfiai típust képvisel, mégis mindkettő kiváló és szinte nélkülözhetetlen segédeszköz lett mindazok számára, akik történelmünk és szellemi-politikai-gazdasági életünk múltjának egyes kérdései iránt érdeklődtek. KOSÁRY Domokos munkája 1825-ig, az értékelő bibliográfia rendszere szerint, *I. Tóth* Zoltán összeállítására pedig a lajstromozó bibliográfia módszerével szakt, és 1825—1867-ig ölelte fel történelmi szakirodalmunkat.

E két nagy bibliográfiai összefoglalás mellett (amelyeknek a kiegyezés utáni idősakra vonatkozó kötetei sajnos nem kerültek kiadásra), az utóbbi években újabb nagyjelentőségű történelmi könyvszerkesztési kézikönyvek is születtek. KOSÁRY Domokos történelmi forrásainkat számbavevő nagy vállalkozásának első kötetét kívül kiadta a MTA Történettudományi Intézete az 1945—1968 közötti időszak hazai történettudományi irodalmának válogatott bibliográfiáját. (Az egyes fejezeteket NIEDERHAUSER Emil, MAKKA László, VARGA János, HANÁK Péter, L. NAGY Zsuzsa, RÁNKI György, LACKÓ Miklós és KATUS László állította össze.)

A kötet első változata az 1960. évi stockholmi nemzetközi történetsszakkongresszus alkalmából, külföldi szakemberek tájékoztatására készült. Később úgy döntöttek, hogy a felszabadulás 25. évfordulója alkalmából, a hazai közönség számára is közzé teszik a bibliográfiát, bővített és 1968-ig kiegészített változatában. Az összeállítás így bizonyos fokig reprezentatív szerepet is játszik, hiszen tükörképet ad az 1945 után megújuló és kibontakozó történelmi kutatásaink eredményeiről. De ezentúl természetesen újabb munkaeszköz is, amely hasznosan egészíti ki a már korábban kiadott nagy történelmi bibliográfiákat. Jellege, időköre egyaránt alkalmas arra, hogy ne csak a történészek, hanem a hazai és az egyetemes történelem iránt érdeklődők szélesebb körei számára is eligazítást és tájékoztatást nyújtson a szakirodalom tengerében.

A bibliográfia annotált jellegű; az egyes tételeken belül található címléírásokat többnyire néhány mondatos annotációk követik, amelyek az illető műnek vagy tanulmánynak a legfontosabb mondanivalóját igyekeztek összegezni, különös tekintettel a publikációs adatbeli vagy értékelő, módszertani újdonságára. E rövid annotációk a legtöbb esetben elérik azt a célt, hogy a címnél pontosabban

078-1
1974 2

Magyar Könyvszemle

9 /

Szem

határozzák meg a közlemény lényegét, bár — természetesen — egy-két mondatnál ezt nem is mindig könnyű kifejezni.

A kötetbe felvett tételeket (melyeknek megválogatásában az a szempont vezette az összeállítókat, hogy egyetlen olyan mű se maradjon ki, amely valamilyen új eredménnyel gazdagította a tudományát) korszakok és tárgykörök szerint csoportosították. A bibliográfia a hazai történeten kívül tartalmazza az egyetemes történet magyarországi szakirodalmát is.

A tekintélyes méretű kézikönyv csaknem 9 ezer tételt sorol fel, és kétségkívül, az eddigi történeti bibliográfiákhoz képest, ismét egy más műfajt képvisel. Nem vitatjuk egy tudományágon belül sem a különböző típusú bibliográfiák szükségességét és hasznosságát; sőt, egyenesen előnyös a különböző jellegű és szintű tájékozódáshoz, ha többféle segédeszközhöz is fordulhatunk. Mindössze arra szeretnénk hivatkozni, hogy a jövőben talán jó lenne az újabb történeti szakirodalom szakaszos összefoglalásánál határozottabban kapcsolódni az előzményekhez: a korábbi összefoglaló kötetekhez, hogy legalábbis addig elkerüljük a nagyobb átfedéseket, ameddig még jelentékeny korszakok egyáltalán nincsenek bibliográfiailag feltárva. Az a tudományág, amely a felszabadulás után elsőként teremtette meg jelentős bibliográfiai kézikönyveit, bizonyára a jövőben is meg fogja találni azt a legkorszerűbb megoldást, amellyel legjobban szolgálhatja a kutatást csakúgy, mint a történelmi szakirodalom iránti egyéb érdeklődést.